מסורת הש"ס

עין משפט
נר מצוה

ז א מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה י טוש"ע י"ד סימן שטו סעיף ז :

(מכאן ואילך ספק)

מחוורתא ר' ישמעאל כרבי מאיר סבירא ליה ③ דחייש למיעוטא רבינא אמר אפילו תימא רבנן כי אזלי רבנן בתר רובא, ברובא דלא תלי במעשה אבל רובא דתלי במעשה לא:

ת"ר עז בת שנתה ודאי לכהן, מיכן ולהלן ספק, רחל בת שתים ודאי לכהן, מיכן ולהלן ספק, פרה בת שלש ודאי לכהן, מיכן ולהלן ספק, חמורה כפרה, ר' יוסי ברבי יהודה אומר חמורה בת ארבע שנים, עד כאן דברי רבי ישמעאל, כשנאמרו דברים לפני רבי יהושע אמר להן צאו אמרו לו (לר') לישמעאל טעית אילו בוולד בלבד הבהמה נפטרת היה כדבריך (אלא) סימן הוולד בבהמה דקה טינוף, ובגסה שליא, ובאשה שפיר ושליא ואני (א) אין אני אומר כן אלא עז שטינפה בת ששה יולדת בתוך שנתה, רחל שטינפה בת שנתה יולדת בתוך שתים, אמר ר' עקיבא אני לא באתי לידי מדה זו אלא כל שידוע שביכרה אין כאן לכהן כלום, וכל שלא ביכרה הרי זו לכהן, ספק, יאכל במומו לבעלים: במאי קמיפלגי ר' ישמעאל ור' יהושע, לימא בטינוף פוטר קמיפלגי: רבי ישמעאל סבר טינוף אינו פוטר, ורבי יהושע סבר טינוף פוטר: אי דחזינן דטינוף דכולי עלמא לא פליגי דטינוף פוטר ② והכא בחוששין לטינוף קא מיפלגי: רבי ישמעאל סבר אין חוששין לטינוף ור' יהושע סבר חוששין לטינוף, ולא חייש והאמר רבא מחוורתא רבי ישמעאל כר"מ ס"ל דחייש למיעוט? כי חייש לחומרא, לקולא לא חייש ואיבעית אימא בין לקולא בין לחומרא חייש ③ והכא במטנפת וחוזרת ויולדת בתוך שנתה קמיפלגי: דרבי ישמעאל סבר מטנפת אינה חוזרת ויולדת בתוך שנתה והא מדאוליד ודאי לא טניף, ור' יהושע סבר מטנפת חוזרת ויולדת בתוך שנתה ואני איני אומר כן אלא עז שטינפה בת ששה יולדת תוך שנתה, רחל שטינפה בת שנתה יולדת בתוך שתים מאי איכא בין גמריה [לקמן כא.] לסבריה? איכא בינייהו שטינפה בסוף ששה, ואיכא בינייהו דזעירי, דאמר זעירי אין טינוף פחות משלשים יום לגמריה אית ליה דזעירי לסבריה לית ליה דזעירי ואיבעית אימא דכולי עלמא אית להו דזעירי והכא ביולדת למקוטעין קמיפלגי: לגמריה

רובא דתלי במעשה. כגון עיבור הבהמה דתלי בהרבעה ואיכא למיחש שמא לא עלה עליה זכר הילכך ספק: ואני איני אומר כן. איני חולק עליך בלשון שמועתי אלא בלשון אחר ולקמן מפרש מאי איכא בין סבריה לגמריה: במאי קמיפלגי. ר' ישמעאל וגמריה דר' יהושע דקתני אבל אמרו: ה] בטינוף פוטר פליגי. דרבי ישמעאל דמשוי ליה ודאי בכור סבר דאי נמי טניף בתוך שנתה לא מיפטרא: לחומרא. כגון גבי רישא דשמעתא דאי הוה אזלינן בתר רובא הוה משוינן ליה פשוט ודאי (דהא) מכאן ו] ואילך (הוה) הילכך חייש למיעוט לחומרא ומשוי ליה ספק אבל הכא אי חייש למיעוט קולא הוא דאפילו בת שנתה משוי ליה ספק: גמריה. אבל אמרו ז] (אית ליה דזעירי): סבריה. ואני איני אומר כן כו': לטינוף בסוף ששה. שראינוה שהתחילה לטנף בתחלת חדש שביעי: אין טינוף פחות מל' יום. דאינה מקבלת זכר עד ל' יום: לגמריה. דלא ח] ידעינן שטינפה בת ששה אדר' ישמעאל פליג דקאמר בת שנתה ודאי לכהן וקא"ל איהו אפילו ילדה בתוך שנתה ספק דלמא טניף בתוך ג' חדשים או ד' משנולדה וחזרה וילדה בתוך שנתה והיכא דחזינן דלא טניף (עד סוף) ששה וטינפה בסוף ששה כדאמר רבי יהושע בסבריה הואי בכור מעליא הוא דההוא טינוף לאו טינוף גמור הוא דאם טינוף היה לא הוה ילדה בתוך שנתה עד יום אחד בשנה שניה דטינוף הוי כל חדש שביעי כזעירי וה' חדשים ט] ימי העיבור הרי כלתה שנתה ולא תלד עד למחר דכל חדשי עיבור בעינן שלמים ואחר כך יולדת למחר כדאמרינן במסכת נדה (דף לח:) ויתן ה' לה הריון י] בגימט' רע"א וט' חדשים של ל' יום הוו ר"ע ימים וביום רע"א כתב קרא דיולדת: לסבריה. ואף על גב דחזינא דלא טניף עד סוף ששה נמי ספיקא הוא דלית ליה דזעירי: לגמריה

צ"ק מ"ז

צ"ק מ"ז

צ"ל דטניף

שנה דלא צ"ק

בסוף ששה צ"ק

צ"ל דטנוף

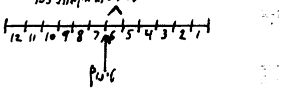

רבי ישמעאל כר"מ ס"ל דחייש למיעוטא. ומטעם סמוך מיעוטא דאין מתעברות לחזקה דבחזקת שלא ילדה ואיתרע ליה רובא אין לחושבו ודאי בכור דלא הוי אלא פלגא ופלגא כדאמר בר"פ בתרא דיבמות (דף קיט.) ושם הארכתי והא דמטהרינן בספק טומאה בפרק כסוי הדם (חולין דף פו.) הייני משום דילפינן מסוטה יא] ליטהר בדבר שאין בו דעת לישאל ולהכי קאמר התם אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להיתר: רבינא אמר אפילו תימא רבנן. תימה דלא משני הכי בר"פ בתרא דיבמות (דף קיט. ושם) אמתני' דלא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא [מעוברת] היא לרתה וי"ל דתשמיש דאדם לא חשיב תלי במעשה כמו תשמיש דבהמה יב] דפעמים דבהמה צריך להרביע כדאמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צא.) מותר להכניס כמכחול בשפופרת: ורבי יהושע סבר חוששין לטינוף. וא"ת הא יג] קא מסקינן לקמן דרבי יהושע לא חייש למיעוטא כדדייק ממתני' דילמא מלאה ר' יהושע אומר אינה חוששת וא"כ היכי חייש הכא למיעוטא דמטנפות ועוד דבכי האי גוונא דהכא אפילו ר"מ לא חייש כדאמר בריש פרק בתרא דיבמות (דף קיט:) דהיכא דאיכא רובא וחזקה הוי המיעוט מיעוט דמיעוטא והכא איכא רובא דאין מטנפות וחזקה שהיא בחזקת שלא ילדה וי"ל דמ"מ לא הוי ודאי בכור יד] שניתן לכהן דאיכא חזקת ממונא דעדיפא והמוציא מחבירו עליו הראיה ואפילו לרב דאזיל בממונא אחר הרוב בההיא דהמוכר שור לחבירו ונמצא נגחן (ב"ק דף מו.) הייני משום דאמר קים לי בנפשאי שאני מן הרוב א"כ יש לחלק בין ממון שאין לו תובעין לממון שיש לו תובעין ומיהו היא קצת תימה דלענין ללקות בגיזה ועבודה ולענין ליקרב למזבח חשיב ודאי בכור דאזלינן בתר רובא וחזקה ולענין נתינתו לכהן יחשב ספק ונראה לתרץ דלהכי חיישינן למיעוט דמטנפות משום דרוב בהמות מתעברות כשמגיעות לזמן שראויות להתעבר טו] בו (מתעברות): לקולא לא חייש. ואפילו לכהן ינתן כיון דקרב [למזבח טז] ומיהו גבי תמורה קשה דהוה לן להעמיד ממון ביד בעלים ולא ניזל בתר רובא דאפילו רב מודה הכא דאין הולכין בממון אחר הרוב כדפי' לעיל וי"ל דגזר תמורה אטו בהמה טהורה: ואיבעית אימא בין לקולא בין לחומרא חייש. מעיקרא נמי הוה בעי למימר יז] לקולא לא חייש משמע דהיינו לר' ישמעאל אבל לר"מ בכ"מ חייש ומכ"מ אין לדקדק מכאן דהא דר"מ חייש למיעוטא הייני מדאורייתא מדקיים הכא אפילו להקל דהייני א) שלא יח] טעו לכהן דלא אזלינן בממון אחר הרוב א"כ משום דאיכא רוב יט] מתעברות כשמגיעות לזמן הראויות להתעבר שמסייע למיעוט וכפ' אין מעמידין (ע"ז דף לד:) גבי גבינת בית אונייקי אמר דר"מ חייש למיעוטא וגזר רובא אטו מיעוטא ולא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום משמע דבאותו מקום נמי כ] לאו מדאורייתא אלא מדרבנן מטעם גזירה אטו מיעוטא ובפ"ק דחולין (דף יב.) נמי דפריך לר"מ פסח וקדשים מאי איכא למימר דשרא רחמנא ולא קאמר בשר תאוה מאי איכא למימר דשרא רחמנא משמע דמדרבנן חייש למיעוטא ואפילו גזר בבשר תאוה בפסח וקדשים לא גזר דלא אפשר ואף על פי שלא יכלו להעמיד שם גזירתם העמידוה היכא דאפשר ה"נ בדאורייתא היכא דאפשר כא] אפשר היכא דלא אפשר לבדוק לא הפסד דאם איתא דבדאורייתא אין חילוק בין אפשר ללא אפשר לא היה לחכמים לחוש ולגזור היכא דאפשר כיון שראו כב] שום מקום שלא חשו כגון היכא דלא אפשר ומיהו היכא דחזקה מסייעת למיעוט נראה דחייש ר"מ למיעוט מדאורייתא כג] ב) מדטהר גבי תינוק ג) ועוד רוצה להתיר בפרק כיסוי הדם (חולין דף פו:) לשחוט אותו ואת בנו אחר שחיטת חרש שוטה וקטן ד) דאף על גב דאין רוב מעשיהן מקולקלין כד] וא"ת דבפרק הזהב (ב"מ דף נה:) גבי חמשה חומשין הן משמע דדמאי הוי מדרבנן אפילו לר"מ דקאמר עשו חיזוק לדבריהם ולמה אינו טבל דאורייתא דסמוך מיעוט דאין מעשרים לחזקת טבל וי"ל דאין זה חזקה דדלמא כרבי הושעיא כה] עבדה שהכניסה במוץ (ברכות דף לא.) ועוד דאין להחזיק שום אדם ברשע בשביל מיעוט שאין מעשרין:

חלב

א) טעמא שלא ינתן לכהן צ"ק ב) מדמטהר צ"ק ג) עי' רש"א ד) ע"ש בגמרא וצ"ע

אבל אמרו סימן צ"ק

נושא
זהות תנאים בג' אים
וסימנים שבהמה בכר
ילדה
מבנה
בהמות שונות

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואני איני אומר כן :

מבנה
◇ במאי קמיפלגי
מאי איכא בין
בירורים לגמרא וס"מ
בין דעות הנ"ל

תת נושא
דינו של זעירי: "אין
טינוף פחות משלשים
כלומר אם בהמה מ
טינוף אמתי אינה מק
זכר תוך שלשים יום

רבינו גרשום

אלא מחוורתא כו'. ברובא דלא תלי במעשה. כגון פרים ואיילונית דמעצמן הוו הכי: אבל רובא דתלי במעשה. באחר לא אזלי בתר רובא אלא חיישי למיעוט מאי מעשה בשמא אם עלה עליה זכר אי לא: כפרה. דבת שלש ודאי לכהן: עד כאן דברי ר' ישמעאל. היינו כמו דברי ר' ישמעאל: עז שטינפה בת ששה. חדשים יולדת בתוך שנתה דטינוף הוי בחדש שביעי ומתעברת לסוף שביעי וטוענת [ה']חדשים ויולדת לסוף שנתה וטינוף פוטר מבכורה: אני לא באתי לידי מדה זו. דאיני יודע אם מטנפת בסוף ששה אם לא: אלא כל שידוע כו' ואם ספק ר' עקיבא מחמיר שהוא נוהג ספק בכל אפילו בת שנתה: ר' ישמעאל סבר טינוף אינו פוטר. ומשום ה"ק ודאי לכהן דלא ילדה עדיין ואפילו אם טינפה קודם לא נפטרה בכך: ר' ישמעאל סבר [אין חוששין לטינוף]. כיון דלא חזינא אין חוששין לטינוף הואיל דבתוך שנתה ילדה דתרתי לא עבדה: והאמר רבא מחוורתא [ר' ישמעאל] כר"מ סבירא ליה דחייש למיעוט. אפילו היכא דליתיה קמן דלא חזינא הכא נמי ניחוש לטינוף אע"ג דלא חזינא: כי חייש לחומרא. לחייבה בבכורה דמיעוט בהמה אין יולדת בתוך שנתה והך נמי אימר לא ילדה ומיחייבה בבכורה. אבל הכא אם חייש למיעוט דטנפו היינו קולא ופטור מן הבכורה: ואני אין אני אומר כן. מפרש הברייתא כגון אמר מר: מאי איכא בין גמריה לסבריה. אלא אמרו היינו גמריה מה שלמד מרבו. סבריה היינו ואני איני אומר כן. ולדברי שניהם משמע דטנוף פוטר: כגון שטינפה בסוף ששה. חדשים שנולדה כשמתחיל חדש השביעי: ואיכא בינייהו דזעירי דאמר. דטינוף ל' יום הוי: לגמריה. שלא נאמר בה יולדת בתוך שנתה דמשמע שיום ראשון בתחלת שנה שניה יולדת: אית ליה דזעירי. דל' יום שלמים מטנפת ומתעברת ה' חדשים שלמים (שבו) שהוא עבור בהמה דקה נמצא יולדת יום אחד בשנה שניה: לסבריה דאמר. יולדת בתוך שנתה

יראי

שיטה מקובצת

א] לו לישמעאל טעית ותיבת לר' נמחק : ב] אלא אמרו סימן : ג] ואני איני אומר כן : ד] לסבריה כגון שטינפה: ה] מה"ד לימא בטינוף : ו] מכאן ולהלן הלכך : ז] תיבות אית ליה דזעירא נמחק : ח] דלא נקט שטינפה בת ששה אית ליה דזעירא ואדרבי ישמעאל : ט] חדשים שלמים ימי : י] הריון והריון בגימטריא : יא] לטהר בדבר : יב] לפעמים דבבהמה צריך : יג] תיבת קא נמחק : יד] בכור שינתן לכהן דאיכא חזקה דממונא דעדיפא : טו] להתעבר הס"ד ותיבות בו מתעברות נמחק : טז] למזבח מטעם רוב ומיהו : יז] למימר דלקולא לא : יח] שלא ליתנו לכהן : יט] דאיכא רוב דמתעברות כשמגיעות : כ] לא אסר מדאורייתא : כא] דאאפשר לבדוק אפשר : כב] שיש מקום תיבת שום נמחק : כג] מדאורייתא מדמטהר גבי תינוק ועוד דרצה להתיר : כד] מקולקלין אלמא חייש למעוטא מדאורייתא היכא דאיכא חזקה בהדה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואם תאמר : כה] אושעיא עבד שהכניסה במוץ שלה ועוד :